

The Old Gentleman „Wanha Herra“

Sven Erik Jørgensen, foto af original dragt Jouko Turunen	
Betegnelsen dækker over en dykkedragt udført i skind, som kan ses på Raahe Museum i Finland. Museet er Finlands ældste lokalmuseum.	
Dragten er fra midten af 1700-tallet, og betegnes som verdens ældste dykkerdragt. Dragten er ”juvelen” i museets udstilling.	Der Anzug stammt aus der Mitte des 17. Jahrhunderts und wird als älteste Taucheranzug der Welt bezeichnet. Der Anzug ist das „Juwel“ der Ausstellung vom Museum.
Jeg har kendt til dragten længe inden det finske arrangement i Turku i 2012, men ikke forholdt mig detaljeret til den. Ved arrangementet i Turku demonstrerede Raahe Museum dykning med en kopi af dragten, og jeg fik her lejlighed til at studere nogle interessante detaljer ved dragten.	
Jouko Turunen fra Raahe Museum, som i 1988 udførte kopien, oplyste ved arrangementet i Turku, at ”The Old Gentleman” i efteråret 2012 skulle flyttes fra det nuværende klimaskab til et nyt klimaskab på museet. Det blev aftalt, at Jouko skulle optage nogle billeder af dragten, som kunne illustrere en artikel om dette interessante design.	
Dykkerdragten er fremstillet af kalveskind, og udførelsen vidner om et godt håndværk. Anvendelsen af store stykker skind har reduceret syningerne til et minimum. Syningerne er udført med vokset tråd og tætnet med beg. Hele dragten er imprægneret med en blanding af svinefedt, tjære og beg. Selve hovedet eller hjelmen er sammen med den øverste del af dragten trukket uden på en træring, som ligger inden i dragten. Den vandtætte samling mellem dragt og hjelm er etableret ved at udføre en bevikling med træringen som modhold. Armene afsluttes med luffer. Fødderne er udført med en opadrettet spids, som det bl.a. ses på tidlige finske støvler.	Der Taucheranzug ist aus Kalbsleder hergestellt und zeigt ein großes handwerkliches Können. Die Verwendung von großen Lederteilen hat die Anzahl der Nähte auf ein Minimum reduziert. Die Nähte sind mit gewachstem Garn gemacht und mit Pech abgedichtet. Der Taucheranzug ist aus einer Mischung von Schweinefett, Teer und Pech imprägniert worden. Die Haube b. z. w. der Helm ist zusammen mit dem obersten Teil des Anzugs auf einem Holzrahmen gezogen, der im Anzug steckt. Diese Wasserdichte Verbindung zwischen Anzug und Helm ist durch eine Wicklung um den Holzrahmen erreicht worden. Die Arme sind mit Fäustlingen abgeschlossen. Die Füßlinge sind mit aufrechten Spitzen ausgeführt, wie sie z. B. bei frühen Finnischen Stiefel zu sehen sind.
2 runde vinduesrammer af træ er ligeledes fastgjort til hjelmen med en bevikling. Glasset i vinduerne er sat i med kit. Under vinduerne er der en åbning, som kan have været for frisk luft til dykkeren, når han var på land.	Zwei runde Fensterrahmen aus Holz sind ebenfalls mit Wicklungen mit dem Helm verbunden. Das Glas ist mit Fensterkit in den Rahmen eingesetzt worden. Unter den Fenstern ist eine Öffnung, der vielleicht

	dazu diene den Taucher an Land mit Luft zu versorgen.
Hjelmen er holdt udspilet med indvendige lodrette trælinealer. Uden på hjelmen har der været et net af tovværk, som har forstærket hjelmen således, at opdriften fra luftpuden ikke overbelastede skind eller syninger.	Der Helm wird durch innere vertikale Holzstäbe (Holzlineale) auseinander gehalten. Der Helm wurde aussen durch ein Netz von Tauwerk verstärkt, um das Leder b. z. w. die Nähte nicht durch die Luftblase im Helm zu überlasten.
I hjelmens top er der ligeledes ved bevikling fastgjort et kort trærør. Et tilsvarende kort trærør er fastgjort på dragten ryg, omtrent hvor dykkerens skulderblade må have været. Hver af disse trærør er forsynet med neddrejninger ved enderne.	Oben auf dem Helm ist ein kurzes Holzrohr mit dem Helm durch Wicklungen verbunden. Ein ähnliches kurzes Holzrohr ist hinten, auf höhe der Schulterblätter, mit dem Taucheranzug befestigt. Jedes dieser Holzrohre ist an den Enden mit „neddrejninger“ (vielleicht eine Rille) versehen.
Indgangen til dragten, der er udført som et rør i kalveskind, er placeret ud for dykkerens mave.	Der Einstieg, auf höhe des Bauches, ist als ein Rohr aus Kalbsleder ausgeführt.
7 trærør, der hver har en længde af ca. 600 mm, en diameter på 80 mm og et hul på 50 mm, har udgjort luftslangen. Rørene er i begge ender forsynet med en neddrejning beregnet for fastholdelse i af læderforbindelsesstykker ved bevikling. Det ene af rørene har to neddrejninger i den ene ende.	Der Luftschlauch, bestehend aus 7 Holzrohre, jede mit einer Länge von 600 mm, Aussendurchmesser von 80 mm und ein Innendurchmesser von 50 mm. Jedes Rohr ist an den Enden mit einer „neddrejning“ (Rille?) versehen. Eines von den Rohren hat an einem Ende zwei „neddrejninger“.
I trærørene er der spor efter søm, som viser, at læderet også har været sømmet fast. Trærørene, der er monteret på dragten, har samme diameter som rørene til luftslangen.	An den Holzrohren sind Spuren von Nägeln vorhanden, die Zeigen, dass das Leder auch festgenagelt gewesen ist. Die Holzrohre am Taucheranzug haben die gleichen Durchmesser wie die Holzrohre für den Schlauch.
Dragtens anvendelse	
Er dragten fra midten af 1700-tallet, hvilket meget tyder på, må vi forudsætte, at luftforsyningen er sket fra en blæsebælg. Middelaldercentret og David Lazenby demonstrerede i 1997, at det var muligt med en blæsebælg at luftforsyne en dykker i en fleksibel dragt til en dybde af 3-4 meter.	Sollte der Taucheranzug aus der Mitte des 17. Jahrhundert stammen, worauf vieles hindeutet, muss vorausgesetzt werden, dass die Luftversorgung durch Blasebälge hergestellt wurde. Das Mittelaltercenter und David Lazenby demonstrierten 1997, dass es möglich war einen Taucher mit Blasebälgen, bis zu einer Tiefe von 3 – 4 m mit Luft zu versorgen.
Luftafgangen må have været forsynet med en kontraventil f.eks. en andenæbskonstruktion i skind, der har tilladt luft at passere ud i vandet,	Der Luftablass muss mit einem Kontraventil, z. B. ein „andenæbskonstruktion“ (Freiübersetzt: Entenschnabel-Konstruktion),

men har forhindret vand i at løbe ind i dragten. Kopien er udført med denne løsning. Denne på dette tidspunkt geniale og enestående detalje har fikseret underkanten af luftpuden i dragten til et niveau omkring dykkerens bryst, hvilket har været ideelt for dykkerens vejtrækning.	versehen gewesen sein, der es ermöglichte Luft ins Wasser zu entweichen, aber gleichzeitig verhinderte dass Wasser in den Anzug eindrang. Die Kopie des Anzugs ist mit diese Lösung ausgestattet. Diese, zu der Zeit geniale und einmalige Detail, hat die Luftblase im Anzug auf Brusthöhe des Tauchers gehalten, welches Optimal für die Atmung des Tauchers gewesen sein muss.
For at trække dykkeren under vandet må dragten have været forsynet med lodder, som kan have været fastgjort til hjelmen og måske også til et bælte. Disse lodder eller deres fastgørelse kendes ikke.	Um den Taucher Unterwasser zu halten, muss der Anzug mit Gewichten ausgestattet gewesen sein, die entweder am Helm oder an einem Gurt befestigt gewesen sein musste. Weder die Gewichte, noch die Befestigungsart sind bekannt.
Dykkeren er kravlet ind i dragten gennem skindrøret forrest på dragten. Hvorvidt røret er blevet snøret vandtæt, eller om det er blevet rullet sammen for at skabe en vandtæt samling, kendes ikke. Den sammenrullede løsning er anvendt på kopien. Løsningen er genial og blev i 1930'erne genopfundet af italieneren Angelo Belloni og anvendt som indgangsåbning i de dragter, som bl.a. blev anvendt af de frømand, der bemandede de italienske SLC'er under 2. verdenskrig.	Der Taucher ist vorne durch das Lederrohr in den Anzug gestiegen. Inwieweit das Lederrohr wasserdicht verschnürt wurde oder ob das Lederrohr zusammengerollt worden ist, ist nicht bekannt. Das zusammenrollen des Lederrohrs wurde bei der Kopie verwendet. Die Lösung ist genial und wurde vom Italiener Angelo Belloni wieder entdeckt und als Einlass für die Anzüge, die im Zweiten Weltkrieg bei den Bemannten SLC'er verwendet.
Som museets forsøg med kopien også har vist, er der ingen tvivl om, at dragten med stort udbytte har kunnet anvendes på mindre dybder til f.eks. inspektion af skibsskrog.	
Er dragten fra midt i 1700-tallet, som det angives og som er sandsynligt, har vi her et dykkerapparat, som ”overhaler” August Siebes lukkede dragt fra 1840 som den første lukkede dykkerdragt.	
En tilsyneladende fejlagtig evaluering af dragter	
International Journal of Nautical Archaeology, Volume 1, 1975 udgivet af Nautical Archaeology Society indeholder en artikel om dragten. Artiklen er udarbejdet af Christoffer H. Ericsson, som var chef for det søhistoriske kontor under den finske arkæologiske kommission. I artiklen henviser Christoffer H. Ericsson til en akvarel af en dykkerdragt fra 1727, som	In diesem Artikel wird auf einem Aquarell eines Taucheranzugs von 1727 verwiesen, das „The Old Gentleman“ sein könnte. Das Aquarell zeigt aber einen hemdartigen Anzug mit Helm. Am Hemd sind Gewichte festgemacht.

findes i Svenska Riksarkivet. Akvarellen er vedlagt et brev fra det svenske admiralitet til den svenske kong Frederik I. Akvarellen viser en dykker i en dragt, som har en slående lighed med ”The Old Gentleman”. Dog viser akvarellen tilsyneladende en dragt, som ikke er en heldragt men en skjorte med en hjelm. Det ses, at der ved skjortens kant er fastgjort lodder.	
Denne akvarel kan være ”The Old Gentleman” eller akvarellen kan have inspireret til fremstilling af ”The Old Gentleman”.	Das Aquarell könnte „The Old Gentleman“ zeigen oder als Inspiration dazu gedient haben.
I øvrigt angiver artiklen i International Journal of Nautical Archaeology, at stutsen bag på dragten er til frisk luft, og at det er her, slangen har været tilsluttet samt at der må have været en slange fra toppen af hjelmen til overfladen. Endvidere angives, at glassene er for svage til at modstå vandets tryk, og at der midt i 1700-tallet ikke eksisterede nogen pumpe i Finland, som kunne luftforsyne dragten. Endelig angives, at ”The Old Gentleman” illustrerer et gammelt princip, som ikke tog hensyn til vandets tryk, og at det ikke var muligt at suge luft gennem et langt rør fra overfladen.	Der Anschluss am Rücken diente wahrscheinlich der Luftzufuhr und der Anschluss auf dem Helm ging zur Wasseroberfläche. Weiter wird angegeben, dass das Glas zu schwach war um den Wasserdruck standzuhalten und dass es zu der Zeit keine Pumpe in Finnland gab, der den Anzug mit Luft versorgt hätte können. Desweiteren wird angegeben, dass „The Old Gentleman“ ein altes Prinzip illustriert, dass keine Rücksicht zum Wasserdruck nahm und dass es nicht möglich war Luft von der Oberfläche durch den langen Schlauch zusaugen.
Christoffer H. Ericsson ser dermed dragten som en 1 bars dragt uanset, at man har haft kendskab til akvarellen, der med al tydelighed viser, at der kun er én slange til dragten, og at denne er tillsluttet hjelmen. Christoffer H. Ericsson har tilsyneladende overset muligheden for anvendelse af en blæsebælg til dykning på lavt vand.	Christoffer H. Ericsson sieht den Anzug als 1 Bar Anzug, ungeachtet dessen, dass man Kenntnis des Aquarell hatte, der mit aller Deutlichkeit zeigt, dass es nur einen Schlauch gibt und dass der mit dem Helm verbunden ist. Christoffer H. Ericsson hat wahrscheinlich übersehen, dass eine Verwendung eines Blasebalgs für das Tauchen im flachen Wasser möglich ist.
Raahe Museum, har med deres kopi i 1988 vist, at dragten kan have været en funktionsdygtig tungdykkerdragt.	Raahe Museum, hat mit deren Kopie gezeigt, dass der Anzug ein funktionstüchtiger „schwer Taucheranzug“ gewesen sein kann.
Der er ikke noget ved dragten, som viser, at den ikke har kunnet fungere efter hensigten, og at den måske repræsenterer den første anvendelige fleksible lukkede dragt. I så henseende har dragten været langt forud for sin tid.	
Dragtens oprindelse	
Dykkerdragten blev i 1860’erne skænket til museet af kaptajn Johan	

<p>Leufstadius (1795-1867). Leufstadius havde base i Raahe og ejede et skib. Hans erhverv førte ham rundt i Østersøen, Nordsøen og Middelhavet. Hvor Leufstadius har erhvervet dragten, vides ikke, men ud fra bl.a. udformning af skoene er det museets opfattelse, at den er finsk produceret. Også andre detaljer taler for, at dragten er fremstillet i Finland. Dragten kan således være fremstillet og anvendt i Raahe, som på dette tidspunkt var en travl havn med værftsfaciliteter, hvor man nok kunne have anvendt en dykker til f.eks. inspektion af skibsskrog uden at trække skibet på land eller på anden måde tørlægge skibets skrog. Dette er dog rent gætteri, og det skal understreges, at dragtens oprindelse ikke er fastslået.</p>	
<p>Dragtens datering til omkring 1750 er baseret på oplysninger i Leufstadius' efterladte dokumenter.</p>	
<p>En berejst dragt</p>	
<p>Dragten har været langt omkring. Den originale dragt har i 1985-86 været udstillet i The National Maritime Museum i Greenwich, i 1986 i Turku, i 1988 i Philadelphia i USA og i 1998 på Expo98 i Lissabon.</p>	
<p>De mange rejser tog på dragten, som nu permanent opbevares i et klimatiseret glasskab, og det er nu kopien, som rejser rundt i verden.</p>	
<p>Kilder:</p>	
<p>Jouko Turunen billeder og oplysninger</p>	
<p>International Journal of Nautical Archaeology, Volume 1, 1975</p>	
<p>Dokumenter fra Jens Riise Kristensens samling</p>	
<p>Billedtekster:</p>	
<p>Raahe er beliggende ved Den Botniske Bugt højt oppe i Østersøen</p>	
<p>Lukning af åbningen på kopien.</p>	

Akvarel fra 1727 visende dykkerapparat (Svenska Riksarkivet)	
Trærør samlet med lædermuffer har udgjort luftslangen	
Ericsson, Christoffer H.: An 18th Century Diving-Suit from Brahestad in Finland, 4.1 (1975), 130–34.	